

Атаманюк Зоя Миколаївна(Одеса) –кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ СВОБОДИ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Принципова цінність свободи в найрізноманітніших її проявах – один з наріжних каменів сучасної цивілізації, сучасної не в розумінні примхливого сьогодення, а відповідно до того, як вона формувалася з часом, аж поки не набула своїх нинішніх рис. Жодна філософська проблема, напевно, не мала такого великого соціального і політичного звучання в історії суспільства, як проблема свободи. Проблема свободи у філософії осмислюється, як правило, по відношенню до людини і її поведінки (свобода в природі осмислювалась як випадковість, як «непізнана необхідність»). У історії філософії свобода традиційно розглядалася в її співвідношенні з необхідністю. Вона отримала розвиток в таких філософських проблемах, як свобода волі і відповідальності людини, можливість бути вільним, свобода як сили, регулююча громадські стосунки.

Для особи володіння свободою – це історичний, соціальний і моральний імператив (веління), критерій її індивідуальності і рівня розвитку суспільства. Довільне обмеження свободи особи, жорстка регламентація її свідомості і поведінки, зведення людини до простого «інструменту» в соціальних і технологічних системах завдає шкоди як особі, так і суспільству. Врешті саме завдяки свободі особи суспільство набуває здатності не просто пристосовуватися до наявних природних і соціальних обставин навколишньої дійсності, але і перетворювати їх відповідно до своїх цілей. Конкретним матеріальним носієм свободи, її суб'єктом завжди є особа, а відповідно і ті спільності, в які вона включена, – нації, соціальні групи, класи [1, с.211].

Ім'я українського філософа і поета-байкаря Григорія Савича Сковороди (1722 - 1794) займає дуже високий рейтинг серед імен знаменитих філософів. Великий український філософ Григорій Сковорода, якого справедливо називають українським Сократом, своїм життєвим прикладом зумів показати важливість духовного на протигагу нікчемності матеріального, мирського, залишаючи місце для свободи.

Г. Сковорода «шанував *свободу* як найвищу цінність ... людського життя, ... тлумачив свободу як характерний для мудрого чоловіка душевний спокій ... а також як глибинний сенс християнської релігії»[4, с. 668-669]. Він наголошував: «Духовна людина вільна... Не заважають їй ні гори, ні ріки, ні моря, ні пустелі. Передбачає віддалене, прозирає приховане, заглядає в минуле, проникає в майбутнє» [3, с. 165]. І якщо «с поняттям о свободі с самого начала связывалась идея принадлежности к своему коллективу, к своему роду, племени, к своей народности – словом, к своим» по народженню (звідси етимологічний зв'язок лексем «свій» і «свобода») [5, с. 165], то християнин стає своїм – вільним – для всього Всесвіту.

«Філософію Г. Сковороди називають філософією свободи, але при цьому немає ані його філософського трактату, спеціально присвяченого цій темі, ані навіть байки. Та разом з тим, це твердження майже ні в кого не викликає сумнівів. І дійсно, в українській літературі не можна знайти людину, свободнішу за Г.Сковороду. Він був людиною, яка сама для себе створювала завдання, незмінно їх виконувала, і так, що ці завдання згодом ставали моральним законом для інших (І. Кант)» [2, 143] За Сковородою, свобода є необхідною умовою реалізації вищих потреб як окремої особи, так і суспільства в цілому. Український мислитель багато

уваги зосередив на обґрунтуванні тієї думки, що свобода — це вищий дар і благо людини. Наявність чи відсутність свободи є головним показником будь-якого життя людини чи суспільства. Її несприйняття у багатьох випадках веде до несправедливості та розбрату. Свобода — це головна мета, до якої повинні прагнути трудящі люди. Сам мислитель свободу називав «головною мірою» у житті.

З'ясовано, що свобода, у розумінні філософа, передбачає можливість вибору способу діяльності, соціального статусу й соціальних функцій, дій, вчинків, поведінки, загалом своєї долі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гобозов И.А. Социальная философия: учебник для вузов/ И.А.Гобозов. – М.: Академический проект, 2007. – 352 с.
2. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи / Мирослав Попович. – К.: Майстерня Білецьких, 2008. – 256 с.
3. Стадниченко В. Наш перворозум Григорій Сковорода на портреті і в житті /Стадниченко Володимир, Шудря Микола.– К.: Спалах, 2004. – 178 с.
4. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарій / Л.Ушкалов. – Харків: Основа, 2004. – 896 с.
5. Черных П.Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка: 13560 слов: В 2-х Т. –М.: Русский язык, 1994. – Т.2. – 560 с.
6. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Д. Чижевський Д. — Х. : Прапор, 2004. — 272 с.